

ԳՐԱԿԱՆ—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ԶԵՌԱԳՐԵՐԸ.

(Շարունակութիւն)

7.

Ա Ա Տ Ո Ւ Ա Ճ Ա Շ Ո Ւ Ն Յ .

Մագաղաթ. առանց պահպանակի. սկզբից մի քանի թերթ, ներածութիւնից ու ցանկից պակաս. թւի. դրշթ. ՌՁԷ (=1087; 1638), տե՛ս էջ՝ 562բ

Յ Ի Շ Ա Տ Ա Կ Ի Ր Ա Ն Բ

43^ա «Ով եղբայր դցանի ղետահանիս, ղինի ցանկի ելից գրոցն ղիտ, և դստացող ս՛բ յշեա».

267^ա «Յամի Ռ՛ երորդի Ռ՛ որդի յիսնեբորդի և ի չորբորդի ըստ մեղ եղելոյ անեղական բանին այ: և ի Ռեբորդի Ռ՛ որդի երբորդի թուականութեան արեամեանս աղին: և ի հայրապետութեան գերամբարձ աթոռոյն էջմիածնայ տ՛ն փիլիպպոսի սրբազան կ՛թղիսի, և ի թագաւորութ՛են պարսից երկրորդ շահապասին: և յառ՛ջն՛բ դուրթ՛ե դաւառիս դողթնեաց տ՛ն խաչատրոյ արքեպ՛կոսի և քաջ փ՛բպետի. Վարդան այր ք՛սասէր և բարեպաշտ որ էր դաւառաւ դողթնացի, և տեղեաւ ադուլիցի, ս՛պ սովորութիւն է վաճառահանաց յա՛մ տեղիս շրջել զ՛ս շահուց և օգտահար վաճառաց, ի կարիս հոգւոց և մարմնոց ինքեանց և դաւակաց իւրեանց. այսպէս և ս՛բ շրջելով յաշխարհ պատահեցաւ ի շօշ քաղ՛ք որ է արքայանիստ պարսից թղ՛արութե՛ն յորում վայրի և եգիտ զմեծ մարդարիստ զայս. և զաինս այս պայծառ, և զանձախելի զգանձս, և զանբերելի մեծութ՛իս, և զկեցուցիչս հոգւոց և մարմնոց մարդկան, ղի վաճառէին որ էր գրեալ ի քաղում ամաց իբրև հնգետասանից և մնացեալ անկաղձ և աներանդ ի շքաւորութե՛նէ ստացողացն: և բորբոքեալ ի սէր, և ի ցանկութի՛ն ա՛ծային մատենիս այսմ որ ասի ա՛ծաշունչ որ է համանդամայն հին և նոր կտակք ա՛ծային մատենից մարդարէականաց իսկ և առաքելականաց: և շահավաճառ մեծ համարեալ զսա յօդտութի՛ն ինքեան և դաւակաց, նաև համօրէն տոհմին իւրոյ ծնողաց և եղբարց միան-

դամայն եղելոց, ննջեցելոց և կենդանեաց: Ըայց ոչ եթէ յըն-
չաւէտութենէ հարկեալ, այլ ի կատարեալ սիրոյ և ի ճշմա-
րիտ հաւատոցն որ ի ա՛ր մեր յ՛ս ք՛ս, և յաներկուանալի յու-
սոյն զոր ունէք, որով և պաղարեք եղեալ այ՛ յիշմամ(բ) բա-
նին կայծակնամաքրին եսայեայ զոր ասէ թէ երանի որ ու-
նիցի դաւակ ի սիօն, և ընտանեակք իցեն ն՛ք յե՛կմ: Եւ ար-
դարև պաղարեալաց այ՛, զպտուղս այս ոչ կորստականս՝ այլ
որ մնայ ի կեանսն յաւիտենականս քստ փրկական հրամանին:
Թողեալ զանցաւորն ստացաւ զանանցն, մտացաւ զառօ-
րեայն յիշելով զյաւիտենականն. դօսացաւ զ՛ս մահկանա-
ցուին և եղև աճեցեալ զ՛ս անմահ կենացն: անարդեաց զյա-
շաղելն որ միայն խնդրէ զիւր: սիրեաց երկունս զ՛ս միան-
դամայն տոհմին իւրոյ: բարւոք համարեաց ոչ ունել զաշ-
խարհիսս ետ զինս յարդար վաստակոց իւրոց և ստացաւ
զանկողոսպտելի զգանձս գանձելով յերկինս: Ա, ս կենսու՛նակ
բանին յ՛ ի զոր ասացն, զի ուր գանձն ձեր է անդ և սիրաք
ձեր եղիցին: գիտացեալ եթէ որ տայ զաշխարհիսս առցէ զե-
րանելի զպսակն: զայս ա մ արար ա ծասէր այրս վարդան:
Ա, ս որոյ ո՛վ սրբերամ և մաքրազարդ դասք երջանիկ մանկանց
սիօնի աղաշեմ զձեզ յիշել ի ք՛ս. պատն զբունեաթն, զճնօղսն
սորա զհայրն զթանդրի վերմիշն, և զմայրն զգուլխանտանն:
Եւ զինքն զվարդանն և զկենակիցն իւր զբէկին, և զորդինն իւր
զդեռարոյս, և զնորահասակ մանուկն զգրեգօր որ և նա ևս
յորդորեաց զհայր իւր ստանալ զա՛ ծախսս տառս. Ըայց ոչ
ժամանեաց տեսանել զի զինի միում ամի հանդեաւ ի ք՛ս
ի կոստանդնուպօլիս, նաև զա՛ ծատուրն, և զալէքսիանոսն:
և զդստերսն վարդանին, զհամինն, և զարդիխանն, և զան-
թառամն: Եւս զճգնակիր և զհամահամ զեղբայրն իւր զպօ-
ղոսն, և զկենակիցն իւր զնաղլուն, և զորդիս սոցա, զպետ-
րոսն, և զանդրէասն, և զդստերսն զեղիսաբեթն, և զգուլ-
խանդն, և զհռիփսիմէն: նաև զհանգուցեալ զեղբայրն սոցա
և զքօրքն, զգրեգօրն, նազարն, ջանու՛մն, նիկարն, գուլբա-
նավշն, հուրիխանն, խոնդկարն յիշեցէք յաղօթս ձեր: զի և
ինքն տէր յիշեացէ զձեզ ի միւսանդամ գալտեան իւրոյ:

Դարձեալ՝ մեր թանդրի վերմիշի որդիք՝ վարդան և պօ-
ղոս հանդերձ ամենայն զարմօք մերովք շնորհօքն ա յ ստա-
ցաք զս ք մատեանս որ ասի ա ծաշունչ, և ընծայեցաք ս ք
առաքելոյն թու՛մային որ է աթոս գողթն գաւառի: Մի՛ որ
իշխեսցէ հանել դսա ի վանաց անախ թէ ի մերոց և թէ յօ-
տարաց՝ զի բազում սիրով և մեծ յօժարութ բ ստացեալ ըն-
ծայեցաք սրբոյ թու՛մայի: և դերեսս ի գեալն եղեալ աղա-

չեմք զհանդիպողսդ յիշել զմեզ առաջի զե՛նման զառինն այ: և զուք յիշեալ լիջիք յարքայութե ն ֆ ի այ մերոյ որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

Յիշատակարանիս անդրէաս զծողի յիշել ընդ սոցին աղաչեմ:»

296^ա «Զվարդան այք քսասէք զստացող սք կտակիս հանդէ՛ձ ճնողք, և ան ընտանեօք յիշեցէք ս՛վ հանդիպօղք: Թուին Ռ ձԲ:»

478^ա «Ա՛հնութ՛ի որ կ՛գյ զովութ՛ի որ լսէ. փառք տուողին և յիշատակ գրչիս. ամէն: Թվ. Ռ ձԲ.»

562^բ «Ե թվին Ռ 22, գրեցաւ գիրքս այս.»

Զմեղաւորս յակոր սարկաւազս յիշեցէք ի մեղաց Թուողութ՛ի և տ՛ք յս քս զձեր սխալանսն Թողցէ, և որոց ամէն սսեն:

Գրեցաւ յանբարի ժամանակ յաւրինակէ սք վարդապետին գէորգեայ: Զժառանգաւորս աղաչեմ խնամաւք վաստակել ի սմա. զի ծանր տառապանաւք գրեցի զսա. և որ խնայէ՝ ինքն խնամի յայ. ամէն:»

Թ. 15.

Աւետարան (Թղթ. բոլ. Թւի. գրչ. 226.)

267^բ Փառք անմահին և արարչին յաւիտենից, երրորդութեն և միասնական ա՛ծութե՛նն հաւք և որդոյ և հողւոյն սրբոյ ամէն:

Ա՛րդ գրեցաւ սք աւետարանս բժիշկ հողոյ և մարմնոյ ձեռամբ յողնամեղ և փցուն գրչի Թումայի արձիշեցո, ի յերկրիս գողթան ի յանապատիս որոյ անուն կոպատոսի կոչի որ է յանդիման գեղին բոտոյ, ի յայսմ ամի, որում արևելից աշխարհս առանց Թգի եկաց ամ մի. Քանդի երեք Թգ. փոխեցաւ և մի ի նոցանէ ժամանակ ս՛շ արար: Առաջինն անչափ բարի էր քրիստոնէից և նայ հաւատայք զքս ա՛ծ: Իսկ երկրորդն պիղծ և անիծեալ որ անունն ալի փաշախ կոչի նման էր առաջին կռապաշտիցն, յարոյց բազում հալածանս ի վերայ քրիստոնէից, և զեկեղեցիսն քակեաց և զխաչերն խորտակեաց. և շատ շար արար ք ի հաւատացելոցս, Քայց յետոյ ա՛ծ մատնեաց զնա ի սուր սուսերի և շարամահ արար. Արդ եղբարք այս ամէն որ եղև յայսմ ժամանակի զ՛ս մեղաց մերոյ եղև:

Արդ գրեցաւ սայ ի թուահանիս հայոց: 226:

Ա. հետալ արարիչն արարածոց տրն տէրանց և թղն թ դաց քս աճ որ ետ գաւրութ ի տկարութ ե իմոյ հասանել ի վերջ սք աւետարանիս: Արդ ստացաւ զսք աւետարանս մեծատուն ոմն յա ծապահ գեղէն . . . (ջնջւած) որոյ անունն նախընչախ կոչի. ստացաւ զսայ ի խալալ և յարդար վաստակոց իւրոց, յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց և կենակցին իւրոց, և աւրեան մերձաւորացն: Արդ որք աւկախք ի սմանէ կարգաւոր ի կամ աւրինակելով կամ տեսանելով յիշեցէք զստացողս սորա գհայր և զպարոն շախընչախ ծեր և ծերունի հեղ և հնազանդ բարեբարոյ և բարի ծնողաց զաւակ, նոյնպէս և ղկենակիցն իւր զտիկին մայր նուրբսթի, և զբարի զաւակն իւրեանց զխութլուշախն և զխաղարբեկն և զսային բեկն աճատուր և ծաղկեալ զաւակ սոցայ զորդիբս և ղհարսունքս զխերբախիկին և ղհոխիսիմայ, և ղնաղիւր, և ղթոռունքս, ղանանիայ ղաղարիայ, ղամիրբէկ ղգորգ, ղթումանբէթ ղջրղանբէթ ղբաղտատ և ղմարդարիտ, և ղայլ զաւակ սոցա ղմեծ և ղփոքր. ղշարիւր, և ղբարի զաւակն իւրեանց ղսիմոն ղփոփեալն ի քս. Արդ ստացան զսք աւետարանս պարոն պապ շախընչախն և նուրբսթի ի յարդար վաստակոց իւրեանց յիշատակ իւրեանց հոգւոյ և մարմնոյ և ծնողաց և աւրեան մերձաւորացն և ննջեցելոցն առ հասարակ: Արդ յիշեցէք ի տր ղննջեցեալոն իւրեանց, ղբարի զաւակն իւրեանց ղսիմոն, որ ի մարդկանէ եղև որոգայթ մահու նորա, ղմեծպապն ղգորգ, և ղմայրն ղնաղն, և ղմարդման, ղվարթն, ղխայոց, ղնաղն, ղաբրոնաղ, և ղմեծպապն ղմարդման, և ղմեծմայրն ղհայոց, որք աւկախք ի սմանէ եղբարք իմ սիրելիք յիշեցէք ի սք և ի մաքրալուսաթուիչ յաղաւթս ձեր գորս յիշատակեցաք ի սք աւետարանս, և խոշորութե և փցուն սխալանաց անմեղադիր լերուք. քանզի ինքն տրն միայն է անխալատ, և այլ ժամանակս այնչափ ղառն էր ի յանաւրինաց որ մի ժամ չի կարելի ղամէն փախած և թագած կուկայաք ընդ նմին և ղմեղապարտ և ղանարժան գրիչս թումայ յիշեցէք ի տր և ղծնողոն իմ, և ղայլ արեան մերձաւորսն. Աճ ողորմի ամենեցուն առհասարակ ամէն:

269^ա զակօք խռատ (հիւսն) որ սք աւետարանի տախտակս ղուղեց յիշեցէք ի քս և աճ ղձեղ յըշէ ամէ:

ղանսլիտան ղսահակ աք քաջբերոնի ղսք աւետարանի կաղմողս յիշեցէք ի քս և իմ մեղացն թողութ ի խնդրեցէք և աճ ղձերն ոչ յիշէ ամէն:

շմաւոնն. յովանէս. սորայ ամէն ծառայ յ սի քնի ծառայ
 269բ Արդ ես խուժիոն շահս շահանշահայ որդիս, ծա-
 խեցի զս ք Աւետարանս զոր մնացեալ էր ինձ ի հօրէն իմէ,
 նորհայ գանձակեցո. զոր ք ս ա ծ վայելել տայէ յովանիսի
 որդոյ սորայ կարգացողի ընդ երկայն աւուրս Ամէն: Ե թվա-
 կանին հայոց: շղթ. որ յետ աշտօրիէ յիմէ ազգէ մ զ ոչ աշ-
 խարհահան, և ոչ է կղցական այլ դաւի շառնէ: և թէ որ զքն-
 դէմն առնէ, դատի յայ և յա մ սրբոց աստ և ի հանդերձե ալն
 ամէն: Արդ որք օգտիք ի սմանէ կարգալով կամ դրելով յիշե-
 ցէք ի ս ք յաղօթս ձեր զպատուելի հայրն զնորիկ, և զողոր-
 մայսիբա ամուսին սորայ զթ ամթիկ, և զհեղայհոգի դաւախն
 զովանէս որ լինի ճշմարիտ ք հ ա յ և զեղբայր նորին, զէնա-
 տինն և յիշողքս յիշեալ լիցին յամենակ քօղէն հօր և յիմաս-
 տութէնէ որդո, և ի գօրութենէ հողոյն սրբոյ: Ամէն:

269բ «Ես բարգոյղիմոս ծառայ ս ք կարայպեաինն:»

270ա Փառք աւենասուրբ երբորդութե հաւր և որդոց
 և հողոյն սրբոյ.

Ով դասք լուսերամից և մանկունք ս ք եկեղեցոյ յորժամ
 որ ընթեռնուք զա ծաշունչ ս ք աւետարանս յիշեցէք ի ս ք
 և ի մաքրաւիայլ և յերկնաթռիչ յաղաւթս ձեր ս ք և երջանիկ
 պատուական և ընտրեալն ի հայրայպետաց և գովեալն ի մէջ
 ե սիկաց պատուելի և փառաւոր հայրայպեան մեր զա ք աղա-
 րիա, արհեսպիսկոպոս որ երեա վերստին նորոգել զս ք աւե-
 տարանս յիշատակ իւրն և ծընաւդաց իւրոց հաւրն իւր յ ալ-
 թունտաշ սսկէգործի և մաւրն իւրոց օֆայ խաթունի և զեղ-
 բայրս իւր զիկենդանին և զհանգուցեալն և զեղբայրորդին իւր
 զնորարողբոջ ծաղիկն զա ք զուհաս եպ կո, և զայլ ա մ արեան
 մերձաւորք իւր զիկենդանին և զհանգուցեալն յիշեցէք ի ք ս,
 և ա ծ ողորմի ասացէք. և ով յիշէ և ա ծ ողորմի ասէ նայ
 ա ծ իւրն ողորմի և իւր ծընաւդացն ամէն: Ընդ նմին և ինձ
 անարժան մեղաւոր զծոյլ և զյետինս ի կարգաւորաց թաղէոս
 կազմող սորայ յիշեցէք ի ք ս, զհայր իմ և զմայրն իմ, և զե-
 րեխտաւոր վարդապետն իմ, և յիշողք յիշեալ լիջիք առաջի
 անմահ դառին ա յ: Կարգեցաւ ի թվահանիս հայոց Զ: ձ: Ի: Ե:
 և ք ի փառք յաւիտեանս ամէն:

(շարունակիլի)

Մես. վարդ. Մախաչեան.

